Spelmansstämman å Julita Skans
13 - 14 juli 1946.

Söndagens fioluppbåd på Munktäppan i Julita den största sedan 800 år

ST. T. 15. 7. 1946.

De 56 spelmännen — av vilka här ses en grupp — förde stråkarna i fullödig samklang trots att de bara haft förmiddagen på sig för gemensam spelövning.

Från St.-T:s utsända medarbetare

JULITA SKANS den 14 juli.

Femtiosex spelmän och speltöser från Sörmlands alla socknar och bygder satte på söndagen fiolen under hakan för att med stråke och stora kliv marschera in sommarens spelmansstämma på Julita skans.

Det var Södermanlands spelmansförbund — det äldsta i Sverige — som efter 12 år återigen spelade upp på Munktäppan på Julita. Med Österåkers brudmarsch på stråken marscherade man från Tobakslåden, där man tränat ihop hela förmiddagen, ner till den stora gräsplanen på Julita, gemenligen kallad Pampas. I spetsen gick fryntlige Gustav Wetter i Vingåkers glatt randiga väst. Han kunde hälsa närmare 3.000 sörmlandsbor, som mött upp för att höra landskapets egna låtar.

Det spelades så att det ljöd långt ut över Öljaren. Men så hade det inte heller på 800 år mötts så många fioler på Munktäppan som nu. På den tiden var det munkarna som spelade, berättade dr Mats Rehnberg från Nordiska museet i ett trevligt anförande.

— Det är folkmusiken som är det säregna med Sörmland, sade han. Den har lyckats hålla både herrgårdskulturen och de utländska strömningarna stången. Tiden är inne att helt byta ut de importerade tyska mässingslåtarna mot svenska folklåtar.

Efter de gemensamma låtarna blev det de enskilda stråkarnas tur. Hjalmar Björklund från Oxelösund spelade låtar från Björkvik och stämmans yngsta, 15-åriga Ingegerd Karlsson, tog en vals på fiolen, assisterad av sin far. En nykomponerad knäpplåt hörde också till programmet. Två gästande storspelmän från Närke och Östergötland gav prov på sina bygders folkmusik och Gustav Wetter presenterade en vallåt från Dalarna — vallåtsmelodier finns inga uppteckнade från Sörmland. Så blev det tid för folkdanser, som utfördes av NOV:s folkdanslag från Katrineholm.

Det var nog både folkmusiken och spelmännen och Gustav Wetter som kunde ta åt sig äran av att ha åstadkommit Julitas populäraste söndag under sommaren. Långväga ifrån hade man kommit med cykel, bil och buss. Redan tidigt på morgonen var de första färdiga att duka upp matsäcken i grongräset, bada och besöka museet. Efter gudstjänsten kom h
lita skans i alarmberedskap. På
vargården, Värdshuset, Bäckgård
Kaffestugan — de ligger inte mer
stenkast från varandra — gick
smörgåsar, varm mat och kall mat,
och tårtor ur hand i mun. Och
över hela området fanns stånd me
len, apelsiner, bananer och läske
som inte tycktes räcka till. 3.000
ner och 8.000 läskedrycker var en

"Basen" för spelmansstämman Wetter pratar fiolgrepp med den deltagaren, 15-åriga Ingegerd K från Södertälje.

som källarmästare Frick hade till
där han fick sno omkring och fyll
ständen.

*Men det var gassigt nere på I
pas och att läskedrycksständen rå
stå i skuggan, hjälpte inte att hi
sörmlandsborna att mangrant
upp, när ljudet av folklåtarna
sig över utflyktsområdet. Spelm
mottot för dagen var inte för
"toner än från forna dar, ljuda
skog och dal".*

M

K. K. 28. 6. 4

Spelmansstämm
14 juli i Ju

Södermanlands spelmans
har förlagt årets spelmans
till Munktäppan vid Julita sk
ett 50-tal spelmän deltar i
ningen. Vid stämman, som äg
söndagen den 14 juli, medverk
fessor Andreas Lindblom, Sto
som talare, och NOV:s folkd
Katrineholm ger en uppvisni

Upptakten till festligheter
mer redan på lördagen den 1
— liksom på söndagen — ge
le till kulturell dans efter sp
toner. Tombola, servering m
går i arrangemangen.

Katrineholms-Kuriren 15.7. 1946.

Munkarna Julitas första fiolspelmän

— Ja, så där skall det låta, säger spelmansförbundets ordförande, hr G. Wetter, Katrineholm, till stämmans yngsta deltagare, 15-åriga Ingegärd Karlsson, Södertälje. — Till höger ger riksspelman Evert Melin, Skogstorp, sonen Ulf en lektion i fiolspelningens mysterier. Dottern Kerstin har redan fått sig tillägnad en vals, som spelades i går av Rekarnelaget.

Svensk gånglåt bör slå ut tysk marsch

Grann spelmansfest i Julita med rekordanslutning

— Den där Wetter han kan då anföra, så att det blir fart och kläm i musiken. Det är annat än våran spelman där hemma, utlät sig en trygg odalman i publiken vid Södermanlands spelmansförbunds stämma på söndagen vid Julita skans. Alldeles oavsett hur det låter, när »spelman där hemma» står för rusthållet, kan man gott hålla med om att det var fart och kläm över trudelutterna i går från det halva hundratalet fiolerna. Mjukt och vinande steg valstonerna mot skyn, sprittande svirrade polskorna ut över den fagra om än under det värsta solgasset ökenheta. Munktäppan och taktfast och spänstigt kvillrade gånglåtarna fram.

När amanuens Mats Rehnberg, Stockholm, i sitt tal ansåg, att det snart kunde vara på tiden att ge de skrällande, tyska marscherna respass för att i stället begagna sig av vår svenska folkmusiks oerhörda rikedom på gånglåtar, var det säkerligen ingen i den gott och väl 3,000 personer starka publiken som tyckte något annat.

— Det var roligt att se, att publiken inte sviker, sade magister Gustaf Wetter, Katrineholm, ordfö-

rande i Södermanlands spelmans
bund, i sitt hälsningstal. Vi gö
gott vi kan inom förbundet. De

inga storverk precis, men vi har
nat upp en rad låtar, som vad d
der och när resurserna det m
kommer i tryck. Det viktigas
dock inte, att låtarna finns i arl
utan att de lever sitt liv ute i
derna.

Det var ett lagom långt välk
tal i den präktiga skjortärmsh
och vid det laget hade spelmä
följda av NOV:s folkdanslag i
rineholm, tågat från tobakslad

nom lövallén till Munktäppa
estradens många bänkrader fö
lades till en grann färglåda i
naldräkternas kulörer.

Tre kvinnliga »spelmän

Hr Wetter sade visst också
om att spelmanshåg och m
går i arv från far till son, o
kunde gott ha tillagt: från
dotter. Tre kvinnliga »sp
fanns det med den här gånge

Folket 15. 7. 1946.

Tjusande soldränkt tonfest på Julita

ÄLDST OCH YNGST OCH TVÅ TILL

T. v.: Äldste och yngste deltagarna: Evald Andersson, Björnlunda, och Ingegerd Karlsson, Södertälje. T. h.: Helge Gustafsson och Bo Eriksson från Katriholm dansar oxdans.

Åldringar och ungdomar i vacker tävlan inför 3,000

Spelmansförbundets stora stämma på Julita Skans under helgen blev precis den tjusande, soldränkta och tonfyllda fest som en spelmansträff skall vara. Eliten av Sörmlands bygdespelmän- och kvinnor med för den delen, bjöd det finaste av vår vackra folkmusik och själva den stora uppspelningen fick festpräglad inramning av de många folkdräkterna, NOV:s duktiga folkdansare och naturligtvis den stora publiken som räknades in till ungefär tre tusen på Munktäppans stora gräsfyrkant. . . Högtidstalare var dr Mats Rehnberg från Stockholm, som konstaterade folkmusikens stora renässans. Tiden är snart inne för den tyska mässingsmusikens försvinnande vid våra svenska regementen, som i stället bör ta vara på våra egna, glada, melodiösa gånglåtar, sade tal. bl. a.

Stämman inleddes redan på lördagen, då spelmännen spelade kulturell dans för drygt tusen personer på Munktäppan, där en provisorisk dansbana anlagts. Mest var det ungdomar som mött upp och de glada tonerna i förening med Skansens underbara miljö gav en succékväll, som värdig inledning på stämman. Söndagsfestligheterna började på eftermiddagen och det första besökaren frapperades av, var den stora bilkaravanen. Bilarna stod tätt, tätt längs hela nedfartsvägen till Skansen, ett tiotal extrabussar hade anlitats och folkträngseln var lika stor som gemytet och trivseln.

Uppe vid tobaksladan skiftade spelmännen det "civilas" konfektion mot mångfaldet av färggnistrande folkdräkter och så kom då

FESTTÅGET

med spelmansförbundets ord
skinande, gemytliga folksk
Gustaf Wetter i spetsen före
och folkdansare. De marsche
nom täta led ned till Munktäp
dansbanan, där en stor spelr
tare byggts. Hr Wetter hälsa
kommen och uttryckte si
över, att så många hade m
Det var tolv år sedan sist
mansstämma hölls på Julit
och det är givetvis med viss
man gör ett sådant här arran
Vi vill bjuda er de toner, sc
kats fram ur gamla arkiv och
in på annat sätt och vi börjar
typisk sörmlandslåt: "Ös
brudmarsch". Varje folklåt
resten sin egen historia, forts
trevlige konferencieren-dirige
när man spelade denna marc

kan skulle brudparet vända
och visa sig för sockenbor so
upp. Var det ett vackert
marschen lång och annars "e
ständigheterna". Samtliga 41
stack så fiolen under hakan e
korna och gav marschen e
tolkning. Härefter följde en
C. G. Axelsson från Floda, en
ge till den bekanta spelmann
ström, samt Iwar Hultströms
"Gånglåt i vårskogen", som f
kompositören Svenska ungd
gens guldmedalj vid Stockhol
man förra söndagen. Efter d
"samnummer" presenterades
huvudtalare dr Mats Rehnbe
kom i stället för prof. Andre
blom, vilken blivit förhindrad
Skansens franska dag. Hr R
är en av Skansens främsta
av folkmusik och visade sig i
ra kännare av åhörarsmak i
Han höll nämligen ett mycl
centrerat men ändå givande
de, som inledningsvis kl
Munktäppans och spelmansst
beröringspunkter. På sin
klostret Saba förlagt just til
täppan och det var munkar
införde fiolmusiken i Sverige
med lade grunden till en fo
vilken emellertid varit nära
undanträngas bakom herrg
vita fasader och utländska s
nom allmogemusiken har de
tur räddats och sedan And

— Jag har lärt mig tycka om folkmusiken, därför, att min far och morbror spelade, säger fru Astrid Zetterberg, Västerljung, som i går också fick framträda som solist med en egen knäpplåt. Jag kan inte noter själv, berättar hon, men min dotter, som går i läroverket, känner till hur sådana skall användas och hjälper mig att teckna ner melodier.

— Och den moderna dansmusiken?

— Nej, usch då, inte alls.

Yngst i går var 15-åriga Ingegärd Karlsson, Södertälje, som tillsammans med sin pappa A. G. Karlsson och Bettnaspelmannen Arvid Karlsson skördade livligt bifall. Hon har spelat fiol i fem à sex år och spelar också efter noter och inte bara folklåtar. Den tredje i den kvinnliga trion, fröken Ingrid Karlsson, Stockholm, började också spela, därför att pappan spelar.

Vackert brudpar, lång brudmarsch.

Förr i tiden var det på sina håll sed att man efter vigseln i kyrkan spelade en brudmarsch, varvid brudparet stod vänt mot menigheten till beskådande. Var det ett vackert brudpar, blev låten lång, i annat fall rättade man sig efter omständigheterna, som hr Wetter diplomatiskt uttryckte sig. En brudmarsch från Österåker inledde, och även om man inte kan avgöra, hur brudparen såg ut där i allmänhet, så vet man att bröllopspubliken i alla händelser fick lyssna till vacker musik. Efter en vals, komponerad av en gammal Flodaspelman och upptecknad av C. G. Axelsson, Flodafors, kom en gånglåt, I vårskogen, av nämndeman Ivar Hultström, Flodafors, som nyligen vid Svenska ungdomsringens stämma och riksspelmansstämman i Stockholm fick mottaga ett vackert märke i guld för sina insatser på folkmusikens område. Hr Hultström har ett tiotal låtar på sitt samvete, alla dock inte upptecknade.

Munkarna i Julita spelade fiol.

Högtidstalet skulle ha hållits av professor Andreas Lindblom, Stockholm, men som han blivit förhindrad, ryckte en av våra främsta kännare av folkmusik in, nämligen amanuens Mats Rehnberg, Stockholm.

— Så många fioler har väl aldrig ljudit här på en gång, sade han. Men fiol har man spelat i Julita i långliga tider. För 700 à 800 år sedan fanns ju här i Julita ett kloster, och munkarna spelade fiol. Det fanns inte orglar i kyrkorna på den tiden. Att folkmusiken stått sig så bra i Sörmland är ytterst intressant, då herrgårdskulturen och de utländska manéren annars här mer än annorstädes tog loven av allmogens insatser. Under förra århundradet hotades emellertid folkmusiken av en svår fara. Inte bara från dragspelet utan från kyrkans representanter, som gjorde allt för att svärta ned spelmännen. Många storspelmän slog också helt enkelt sönder sina fioler. Men folkmusikens renässans skulle komma, och den som mer än många andra bidrog härtill var Anders Zorn. För fyrtio år sedan utlyste han en spelmansstämma på Gesundaberget. Spelmännen tvekade först, men eftersom det var den mäktige och inflytelserike Zorn som vågat sig på försöket, kom man med. Och så upplever nu folkmusiken en mycket livaktig period. När man hör våra svenska folklåtar och den rikedom av melodier de rymmer, tycker man att det snart kan vara på tiden att byta ut den tyska, skrällande marschmusiken mot svenska gånglåtar.

Ett tack till Julita.

Sedan publiken fått lyssna till en brudmarsch från Julita, tackade hr Wetter för de goda relationer som alltid rått mellan spelmännen och Julita skans, och som synligt bevis på denna tacksamhet överlämnades Svenska spelmansförbundets märke i guld till intendenten vid Julita museum Marschall Lagerqvist.

Ja, så kom hela långa raden av melodier. Hjalmar Björklund, Oxelösund, hör med sina 75 år till veteranerna, och när han, efter att ända till sista tonen ha nystat fram en melodi ur sin låda, stampar till med ena foten och slår ut med stråken, då har man en spelman av gamla stammen framför sig. Energisk och envis. Ett par östgötaspelmän, Ivar Hultqvist, Norrköping, och Gustaf Boström, Finspång, gav prov på uppdriven skicklighet i bl. a. en polska av den gamle Skedevispelmannen Lindblom.

Var är Sörmlands vallåtar?

— Sörmland har haft fäbodar för länge sedan, men vi har inga vallåtar kvar, underligt nog. Den som kan få fatt på en sörmländsk fäbodlåt utför därför något av en bragd, sade hr Wetter, och blåste så på blockflöjt ett par melodier av detta slag.

Jan Martins kända trio från Stockholm stack emellan med en förnämlig avdelning, innan NOV:s folkdanslag gav sin uppvisning. Västgötapolska, Trekarlspolska, Vingåkersvalsen, Schottis, Oxdansen och Fjällnäspolska stod på programmet, som blev livligt uppskattat och utgjorde en pigg illustration till folkmusiken. Undrar för resten om inte jitterbuggaren — om det nu fanns någon sådan vid Julita skans i går — skulle ha gett danslaget en helhjärtad eloge för uppvisningen också som ren gymnastisk prestation i de många Celsiusgraderna.

En visslande »folkmusik

Under andra avdelningen a
spelningen utfördes bl. a. en lå
tecknad efter vissling av Axel
son i Östtorp, Husby-Oppunda.
sons far var en duktig spelma
nen Axel kan däremot inte
men som han likt schlagerns
na kan vissla och har ett otal
bitar i huvudet, blev det att
upp med Axel Axelsson ag
som visselkonstnär. Nestorn
bundet, 93-årige Per Johan A
son, Katrineholm, kunde int
med i går, men en polska, so
troligen komponerat till sin
dag, fick publiken i alla fall
till.

När det sedan blev spelnin
tionsvis, bjöd Rekarne bl. a.
vals av riksspelman Evert
Skogstorp, som han tillägnat s
ter och kallat Kerstins vals. E
från Malmköping kom med
kompositionen Dans i lägerh
varmed Hugo Pettersson, Eski
förra året tog priset vid ko
tionstävlan i samband med st
på Stenhammar. Kompositören
trädde nu själv som solist.
det Södertörnslagets tur, och t
utförde samtliga spelmän Fle
brudmarsch av C. G. Axelsson,
fors, och Ivar Hultströms Av
gånglåt.

Sedan hr Wetter avslutat st
med ett leve för vår sörml
folkmusik, smakade det med
olika ståndén och serveringar
de att bjuda på, och mellan
och smörgåsarna var det
många som besökte museet oc
tet.

C:a 5,000 läskedrycker fö
nedför törstiga strupar, rapp
från värdshuset. Omkring 1,0
soner gjorde ett besök i stora
naden, medan 800—900 tog en
i museet. Och för att fortsätt
avrundade siffror såldes 1,200
desbiljetter till lördagens dan
kring 3,000 till själva spelman
man och 500 eller 600 till sö
kvällens gammaldans. Lägge
härtill alla som använde den s
de vackra söndagen till ett bes
Julita skans utan att vara m
själva stämman, var det säk
c:a 5,000 personer samlade, n
var som mest — från Sörmla
många angränsande län. Där
lade bilarnas länsbokstäver si
liga språk. Det blev med and
en verklig jättefest i den s
vackra miljön.

Sörmlands Nyh. 15.7.1946.

2,500 lyssnade till 50 sörmländska spelmän.

På Munktäppan i Julita spelade klosterbröder fiol för 800 år sedan.

En grupp av de 56 spelmännen.

Det vore på tid att åter låta svenska toner komma till sin rätt, inte minst när det gäller våra militärmarscher, framhöll dr Matts Rehnberg, då han högtidstalade på den stora spelmansstämman på Julita Skans på söndagen. Södermanlands spelmansförbund hade till denna natursköna plats förlagt årets spelmansstämma, som samlade åhörare i tusental. Enbart själva uppspelningen på söndagseftermiddagen, vari ett femtiotal spelmän från hela provinsen deltog, hade en publik på omkring 2,500 personer. Ledare var förbundsordföranden folkskollärare Gustaf Wetter, Katrineholm.

Efter inledande festligheter på lördagskvällen med en publik på 1,000 personer hölls själva stämman på söndagen med början på middagen. Från alla håll strömmade folk till Munktäppan, som av ledningen för Julita Skans upplåtits, och det är den mest idealiska plats man kan tänka sig för en spelmansstämma. I solgasset kom hela spelmansskaran i sina glada färger med hr Wetter i teten, spelande en gånglåt, och tågade in på den flaggprydda festplatsen och upp på sin tillfälliga estrad, till formen som en bred trappa. Hr Wetter sade några inledningsord, vari han hälsade spelmän och publik välkomna samt erinrade att det var 12 år sedan den förra spelmansstämman på denna plats. Här i denna underbara bygd ville man gärna samlas, men först nu när kommunikationerna möjliggjort det, hade man hit kunnat förlägga sin provinsstämma. Det var roligt att se, att publiken inte sviker, utan kommer i sådana skaror. Vi enkla spelmän, fortsatte han, är tacksamma för det goda samarbetet med ledningen för Julita Skans och för den välvilja som visats. Han erinrade vidare om de musikaliska skatter man nu har i förbundets arkiv. Viktigare än arkivet är dock att folkmusiken också spelas.

Och här blev det spelat. De femtio stråkarna sattes i rörelse, och ut över Munktäppan och Öljarestranden tonade en taktfast brudmarsch från Österåker. Den har spelats i gamla tider vid bröllop i bygden. Var bruden vacker spelades marschen i hela sin längd, men såg hon tråkig ut kortade man av marschen. Så berättade dirigenten hr Wetter, en kort karakteristik av de olik och även erinrade om många ga män och deras kompositioner. i Floda var en duktig spelman, av hans och många andras uppte fick man höra vackra prov. De underligt vad gamla låtar rycke när femtio stråkar spelar som de Fiolerna sjöng sin samfällda, sång, än smekande, än spritta den väldiga åhörareskaran app och satt troget kvar i den b solen.

En gånglåt av Ivar Hultströ dafors spelades, och därvid erin genten om, att hr Hultström förut fått Svenska ungdom märke i guld som utmärkelse f stående insats för folkmusiken

Så följde högtidstalet av Rehnberg från Nordiska mus hade kommit istället för profes blom, som fått förhinder.

Så många fioler som vi hört täppan i dag har väl aldrig lj sade talaren. Men nog har dä fiol. Redan för 700—800 år sed des fiolmusiken här av munka lita kloster. De spelade till ps för på den tiden fanns inte orgl hade sin höga uppgift, men när de sådant som dans, då fick med säckpipa.

I Södermanland har man ha skatt av folkmusik. På herr spelades vid festerna på fiol. I ken hotades dock i förra årh Då gick man till angrepp på ken från kyrkligt håll. Fiole undan. Men de togs fram en detta tack vare Anders Zorn. lyste år 1906, alltså för jämnt dan en spelmanstävlan vid Ge get uppe i Dalarna. Han va som vågade det, och där var o Axel Karlfeldt och andra fra svenskar. Zorn införde sedan mansmärke som gäller än i var han som fick folkmusiken upp igen. Skansen i Stockhol verksamt främjat denna folkm i Munktäppan är nu femtio samlade. En stor skara var det sen häromsistens och uppe vid

berget hade man nyligen en så ma, där enbart från Rättvi kom inte mindre än 80 spelmä

Det är glädjande, framhöll t dare, att folkmusiken upplever sans. Förr tågade våra soldat nerna av gammal svensk musi snart på tiden att byta ut mässingsmusiken, Potsdams mot svenska toner.

Talet mottogs med applåder

Så trädde hr Wetter fram de spelmännens tack till ledr Julita Skans för dess välvilja ett synbart tecken på denna ning överlämnade han till n denten Marshall Lagerqvist lands spelmansförbunds märl

Applåder följde.

för 40 år sedan åter fick liv i folkmusiken genom den stora spelmansstämman vid Gesunda har folkmusiken upplevat en renässans utan like. Vad det betyder ser vi här i dag, vi såg det i Stockholm för en vecka sedan och ett talande bevis för denna glädjande pånyttfödelse är Rättviks socken med inte mindre än 60-talet spelmän. De svenska gånglåtarna blir åter var mans egendom och det är snart på tiden, att de ersätter regementenas skrällande tyska mässingsmusik.

Guldmärke till Skansenintendenten.

Hr Wetter tackade för anförandet och passade i samma veva på att överlämna Spelmansförbundets märke i guld till intendenten vid Julita Skans, hr Marshall Lagerqvist. Vi trivs så underbart bra här och som ett ringa tack för det intresse och den hjälpsamhet som visats från Skansens sida ber jag att få överlämna detta märke, sade hr Wetter och så blev det förstås nya applåder. Programmet fortsatte med brudmarsch från Julita, spelad av fyra säkra fiolkonstnärer, varpå 75-årige hedersmannen Hjalmar Björklund från Oxelösund och Hugo Pettersson, Eskilstuna, spelade Sextondelspolska efter storspelmannen Merkil Andersson från Husby, med sådan kläm och bravur att hela idyllen blev som ett stort brett leende och takten nynnade genom publiken. Ingegerd Karlsson, 16-årig Södertäljetös och stämmans yngsta deltagare, framträdde därefter tillsammans med fadern och spelman C. H. Karlsson från Ökna. Fru Astrid Zetterberg från Västerljung hade inspirerats till sin knäpplåt "Trollstämning" av en festlighet på Flenmo i Mellösa och de två gästerna Iwar Hultqvist från Norrköping samt Gustav Boström, Finspong, spelade därefter en "Lindblom-polska" från Skedevi och en egen komposition av Hulqvist.

Locktoner från Wetter.

Som mellanspel till all fiolmusik spelade mag. Wetter en locklåt från Rosboda i Dalarna på blockflöjt och gav därförinnan en snabb orientering över dessa låtar. I Sörmland finns tyvärr ingen vallåt upptecknad, men vi har dock visor med vallåtsmotiv.

Jan Martins trio från Stockholm spelade en visa med kyrkligt medeltidsmotiv samt en gammal Sörmländsk polonäs, bägge livligt applåderade, varpå NOV:s folkdanslag från Katrineholm gav en stilig uppvisning. Programmet omfattade Västgötapolska, Trekarlspolska, Vingåkersdans, Schottis, Oxdans och Fjällnäspolska och särskilt Helge Gustafssons och Bo Erikssons Oxdans rev ned applåder. Efter paus fortsatte musikunderhållningen med polska efter Axel Andersson i Husby-Oppunda, kyrkvals från Mörkö socken och en typisk sörmländsk polska av oförbrännelige 93-åringen Per Johansson Andersson från Katrineholm. Hr Andersson kunde inte besöka årets stämma, men komponerar gör han fortfarande och denna polska tillkom till hans 90-årsdag. Rekarnelaget, nio man starkt, spelade därpå "Kerstins vals" och Majstångsmarsch från Jäders socken och sedan spelade Hugo Pettersson från Eskilstuna Dans i lägerhyddan, som gav honom första pris i kompositionstävlingen vid fjolårets stämma på Stenhammar. Södertörnslaget framträdde med en Vals och Gånglåt från Södertörn av hr Schelén samt Storpolska från Lästringe socken. Som avslutning spelades gemensamt fyra folklåtar, varpå stämman avslutades med leven för folkmusiken i Sörmland.

Äldst och yngst

Vid stämman var 77-årige Edvard Andersson från Björnlunda och 16-åriga Ingrid Karlsson från Södertälje. Ingrid har lärt sig spela av sin far och fått hans intresse och låtar i arv så att säga. Hon har spelat i ungefär fem år och tycker det är mycket roligt. En annan av de kvinnliga deltagarna, fröken Ingrid Karlsson från Stockholm, har spelat fiol i ett 20-tal år, föddes nästan med fiol under hakan, men har först under de senaste åren fått intresse för folkmusik. Tidigare har hon huvudsakligen spelat kammarmusik men nu har hon gett sig det nya intresset helt i våld.

Till slut kan nämnas, att kommersen i alla stånd gick för fullt hela dagen, att alla var överens om en lyckad och välarrangerad fest och att Sörmlands spelmän alldeles säkert är välkomna till Julita skans!

Freddie.

Som något självklart spelades härefter en hembygdslåt, Julita brudmarsch.

Man måste säga att programmet var rikhaltigt, och här går inte att uppehålla sig vid alla detaljer. Men Hjalmar Björklund i Oxelösund är så gammal och förnämlig spelman, att man inte bör glömma bort honom. Sekunderad av Hugo Pettersson från Eskilstuna spelade han sina låtar från Björkviks socken, däribland en från Glabol, sprittande som namnet antyder. En av Sörmlands duktiga spelmän var gamle Melker Andersson i Husby, och en av hans polskor spelades nu av Björklund. — Det var en baddare att vara mjuk i fingrarna, var det några som sade, för den polskan fordrade kvicka fingrar.

Yngst i laget var 15-åriga Ingegerd Karlsson från Södertälje, som spelade en av fadern upptecknad låt, sekunderad av fadern samt av Arvid Karlsson från Bettna. Naturligtvis blev det livligt bifall. Till det kvinnliga inslaget hörde även Astrid Zetterberg från Västerljung, som komponerat en knäpplåt till en festlighet på Flenmo.

Är Sörmland rikt på folkmusik, så är det dock inte i allt. Det finns ingen gammal vallarelåt, vilket är underligt. På 1700-talet fanns nämligen fäbodar och sätervallar, och någon vallarelåt borde ha funnits på den tiden. Nu fick man dock höra ett par vallarelåtar, spelade av hr Wetter på blockflöjt. Så uppträdde Jan Martins trio från Stockholm. Vidare spelades låtar från Husby, upptecknade av Axel Axelsson, samt en kyrklåt från Mörkö. Spelmansförbundets nestor, P. J. Andersson, Katrineholm, hade trots sina 93 år ämnat komma med, men när det gällde hade han måst stanna hemma. För att hedra honom spelades nu en polska som han komponerat till sin egen 90-årsdag.

Spelmännen fick så framträda i mindre grupper från olika trakter, och det spelades skänklåtar, brudmarscher, polskor och mycket annat. C. G. Axelssons, Flenmo, komposition tillvann sig bifall, likaså Forsmans polska från Oxelösund. Sist ljöd Ivar Hultströms Avskedsgånglåt. Ett tack till alla uttalades så av förbundsordförande Wetter, som utbringade ett leve för den sörmländska folkmusiken.

Därmed var årets stämma slut. På kvällen fortsatte emellertid de redan på lördagen inledda festligheterna i samband med stämman, men innan dess var det några lediga timmar, under vilka serveringarna vid Julita Skans, trots uppbådet av extrahjälp, hade det brått. Trafiken särskilt till Katrineholm var mycket livlig. Kvällens festligheter samlade även mycket folk.

Årets spelmansstämma. blev alltså mycket lyckad, och det är också tydligt att de gamla låtarna uppskattas alltmera, synnerligast när de får ett så trevligt och vackert utförande som vid detta tillfälle.

Vid spelmansstämman medverkade även NOV:s folkdanslag från Katrineholm på ett utmärkt sätt.

Löd. Läns Tidning 15.7.

Spelmännens stämma i Julita blev lyckad

Låtar, folkdans och ett föredrag av dr Mats Rehnberg inför talrik publik.

Den av Södermanlands spelmansförbund i går anordnade spelmansstämman på Munktäppan, Julita skans, hade samlat en talrik publik och gynnades av gott väder, varför den också i alla avseenden blev en stor och vacker folkfest.

Stämman inleddes med att de många spelmännen under utförande av en klämmig marsch tågade fram till estraden, varefter folkskollärare Gustaf Wetter, Katrineholm, hälsade såväl deltagare som publik välkomna. "Det är glädjande att återigen få vara här på Julita och det är lika roligt att så många har hörsammat vår inbjudan till denna stämma", sade talaren. "Vi har mycket arbete bakom oss med nedteckning och arkivering av vår gamla folkmusik, men detta är inte det viktigaste. Det är i stället de skatter, som i toner klinga ut över den sörmländska bygden."

Sedan följde uppspelning, varvid hr Wetter på ett utmärkt sätt presenterade de olika kompositionerna och deras komponister. Som första nummer hade han valt Brudmarsch från Österåker. Den var fylld av en smeksam charm. Efter en vals, komponerad av en Flodaspelman, Broström, spelades "Gånglåt i vårskogen", komponerad av nämndeman Ivar Hultström i Flodafors.

Ett anförande hölls sedan — enär professor Andreas Lindblom blivit förhindrad — av dr Mats Rehnberg, Stockholm, som i sitt anförande knöt an till hembygdskultur, som det i dag gavs prov på. "Aldrig har väl så många fioler hörts i Munktäppan som i dag", sade tal., "men ändock har här för månghundra år sedan livligt spelats på detta instrument. Det var de munkar, som vistades i det kloster, varefter platsen fått sitt namn, som vid högmässor och andra ti
len inte trakterade något a
instrument än just fiolen.
denna musik har för länge s
tystnat. Ett slag hotades
musiken av en väldig fara,
då utgjordes av kyrkan, v
ville göra gällande, att det
nästan ohederligt att vara
man. Många av storspelmä
slog därför sönder sina in
ment och därmed höll denna
re av musik på att långsan
ut. Det var till stor del A
Zorns förtjänst att allmoge
ken återfick sitt anseende
nom att han anordnade
mansstämmor och på så sätt
sökte skapa den en ny renäs
Så har också blivit fallet
man kan vid varje stämn
bevis på populariteten. Dr I
berg slutade sitt anförande
att ge plats för en egen re
on: "Byt ut den tyska mäss
musiken vid regementena o
oss i stället få in den sv
folkmusiken."

Efter anförandet överlän
mag. Wetter till museiinte
Marshal Lagerqvist, Julit
spelmansförbundets guldm
för hans intresse och alltic
stora tillmötesgående fö
svenska folkmusiken och S
manlands spelmansförbund

Härefter gav spelmännen
på sitt kunnande och fle
dem svarade för utmärkta
stycken. Stämmans yngst
tagare, 15-åriga Ingegerd I
son från Södertälje, visade
att hon redan nu behärskad
svåra tekniken. Katrineho
delningen av NOV svarad
en stunds folkdans och upp
ett flertal både roande och
ra danser, som mottogs
kraftiga applåder.

Efter ytterligare musi
spelmännen avslutade mag.
ter stämman med ett tac
deltagarna och ett leve för
musiken och för Södermar
spelmansförbund.

Esk. Kur. 15.7.46.

Åsikt vid Julitastämman:

Tysk marsch bör bytas mot svensk gånglåt

— Vi enkla spelmän är glada och tacksamma för att ni visat så stort intresse för oss och kommit till Julita i dag, sade Sörmlands spelmansförbunds glade och energiske ordförande Gustav Wetter, när han hälsade välkommen till förbundets stämma på söndagen. Och nog kunde "de enkla spelmännen" vara nöjda med publikens storlek, men så hade de också ett program att bjuda på som hette duga. När ett 60-tal spelmän med var sin fiol kommer tillsammans, spelas det — fint och mycket.

Julita tog emot med sitt allra mest strålande ansikte vänt mot stämmoåhörarna, som kom gåendes och cyklandes och bussåkandes och i bättre fall bilandes. Och inne på skansen blandades de vanliga kläderna upp med sockendräkter av alla de slag, mest bygdens egen vingåkersdräkt, röd-gul-lysande på herrarna och röd-gul-grön på damerna. Och fiollådorna började också synas i trängseln; julitaområdet är stort, men det blev faktiskt trängsel ibland.

13,30 skulle uppspelningen börja, och omkring 12,30 samlades spelmännen framför den gamla tobaksladan vid Munktäppan för repetition. Det var dagens grannaste syn, när alla de gamla vördiga och de unga spänstiga fiolspelarna i vingåkersfärgerna och dessutom en med himmelsblå långrock och två med likadana svarta och runda svarta hattar ställde upp sig framför ladan, som genom år fått den rätta färgen av rött och grått.

— Första stämman till höger och andra stämman till vänster, sa' ordföranden — som själv hade en smålandsdräkt med djupblå strumpor, gula byxor och rödrandig väst, en imponerande ordförande med ytterligt talande och instruktiva gester — när Österåkers brudmarsch spelades upp. Den gick utmärkt, brudmarschen. Och så fortsatte repetitionen; ibland haltade det väl litet, men ändå förvånande litet, när man betänker, att man inte övat tillsammans någon gång än den här stämman. En spelman från Katrineholm, hr Wedberg, som skadat armen i otid till stämman och därför var slagen till biljettförsäljare, berättade, att man över gruppvis i olika distrikt, Eskilstuna—Skogstorp t. ex. bildar ett distrikt och Södertörn ett. Noterna får man sig tillsända, och den, som kan läsa noter, blir gruppledare. Många olika yrken är representerade i spelmansförbundet, bland dem som deltog i julitastämman var det flera lantbrukare, en handelsresande, en civilingenjör och en elev vid Musikaliska akademien. Men inom "laget" har yrkena ingen betydelse, där är man bröder och vänner och musiken är det förnämsta.

Det är inte bara spelherrar i förbundet; till gårdagsstämman hade tre speldamer infunnit sig, den yngsta i 14-årsåldern; hon har gått i sin faders fotspår, spelade tillsammans med honom och till på köpet en komposition av honom.

Drygt 13,30 tågade det i björkallén ner till dansbanan, som var försedd med en vägg och terrassformigt uppstigande bänkar, så att åskådarna också skulle kunna se färgprakten. I spetsen för tåget gick ordföranden-dirigenten och angav takten, och sedan han hälsat alla välkomna till Julita på spelmansstämma, som inte hållits där på tolv år, satte man i gång. Där kom brudmarschen igen och vals från Floda och vals från Mörkö och en prisbelönt vals från sista spelmansstämman vid Stenhammar. Och polska från Husby och från Lästringe och från Katrineholm, komponerad av den 93-årige Per Johan Andersson, som var anmäld till stämman men inte kunde komma. Den här polskan skrev han, när han bara var 91 år... Och 77-årige Hjalmar Björklund från Oxelösund spelade en folklåt från Glabo med smittande gott humör och ett mycket ungt solvargsgrin i ansiktet. Och stockholmslagets tre man uppträdde med bland annat en vacker polonäs från Sörmland och en brudstolslåt från Floda, spelade med fin känsla och melodi. Södertörnsgruppen spelade bland annat vals, skriven av en i laget, en ståtlig gubbe i svart långrock med röda manschetter och röd krage, en verklig bondehövdingsgestalt.

Professor Andreas Lindblom från Skansen och Nordiska museet skulle ha hållit föredrag, men hans n
fordrades på Skansen, och ha
i sitt ställe skickat dr Mats Reh
framstående kännare av folk
Han berättade bland annat, att
700—800 år sedan låg ett klost
på den plats, där spelmansstä
gick av stapeln, att munkarna
första i Sverige, som "spelade"
det sålunda ljudit musik där
skilliga århundraden sedan. M
många spelmän som vid denna
ma har väl aldrig förr på en gå
rit samlade på Julita. Dr Rel
konstaterade också, att musik
den viktigaste och intressantas
len av sörmländsk folkkultur: i
na har man bondgårdarna som
nämsta bärarna av allmogeku
men i Sörmland har dessa utt
av de många herrgårdarna. M
har i Sörmland hållit sig förun
fri från främmande inflytelser
stor fara hotade den på 1800-ta
kyrkan energiskt bekämpade
spelmännen som dåliga och för
de människor. Hela den gamla
ken var i fara att försvinna, in
gade utöva den. Då anordnade A
Zorn sin spelmanstävling, och
mycken tvekan anmälde sig
stycken — och efter en tid var s
det i full gång igen. Nu kommer
ga hundra till spelmanstävlinge
larna. Allt flera ungdomar börja
jande nog att gripa till fiolen,
Rehnberg avslutade sitt anf
med den förhoppningen, att vi
får höra svenska allmogegång
stället för de tyska militärmar
na vid våra regementen.

Tolv vingåkersdräktklädda
och herrar från Katrineholm d
hambo och trekarlspolska och
åkersdans och ett par andra sak
omväxling med den flitiga fiols
gen. Så tilldelade Sörmland
mansförbund genom sin ordf
Julitas chef, doktor Lagerkvis
bundets guldmärke som tack f
goda samarbetet och hjälpen vid
man.

Och så slutade Sörmlands spe
förbunds Julitastämma 1946 eft
ga två och en halv timmes sp
och åhörarna hade fått en myck
lig uppfattning om, hur mycke
männen kan och att de kan r
och fortsätter att oförtrutet
vidare.

Pu

Östergötlands Dagblad. 15.7.46

Östgötaspelmännen Hultqvist och Boström gnider sina felor och t. h. om dem ses andra spelmän i aktion

Sol och solskensmusik vid stämman i Julita

"Det är alltid vackert väder, när Södermanlands spelmansförbund har sina stämmor!" Detta yttrande fälldes av alla spelmäns tomtefar, folkskollärare Gustaf Wetter, när farhågor hördes för att de svarta moln, som svepte över Julita i går skulle lämna från sig av sitt våta innehåll. Och det var som om de skulle hört det. Återigen blev himlen blå och solen strålade i kapp med den drygt 3 000-hövdade lyssnarskaran. Det blev en folkfest. Spelmännen från Södermanlands alla hörn men även från Östergötland och Närke spelade sina polskor och bröllopsmarscher med aldrig sinande glädje och inspiration, och de käcka folkdansarna och danserskorna gav en ännu festligare ram åt skådespelet.

Se art på sid 10.

Spelmansförbundets guld till Julitaintendenten

3000 åhörare vid årets spelmansstämma — byt ut tyska mässingsmusiken!

Spelmansstämman i Julita i går blev som vanligt en stor och vacker folkfest trots att vädret en stund såg ut att bli mindre nådigt. Något att särskilt minnas var d:r Rehnbergs ord: "Byt ut den tyska mässingsmusiken vid regementena och låt oss i stället få in den svenska folkmusiken". Svenska spelmansförbundets guldmedalj tilldelades intendent Lagerqvist för hans nit om den svenska folkmusiken och det sörmländska spelmansförbundet.

På givet klockslag satte spelmännen i gång med en klämmig marsch och tågade fram till estraden, varefter hr Wetter hälsade såväl deltagare som publik välkomna. "Det är glädjande att återigen få vara här på Julita och det är lika roligt att så många har hörsammat vår inbjudan till denna stämma", sade talaren. "Vi har mycket arbete bakom oss med nedteckning och arkivering av vår gamla folkmusik, men detta är inte det viktigaste. Det är i stället de skatter, som i toner klinga ut över den sörmländska bygden."

Efter hälsningsanförandet följde uppspelning, varvid mag. Wetter på ett trivsamt och givande sätt presenterade de olika kompositionerna och deras komponister. Att han som första nummer valt Brudmarsch från Österåker var inte svårt att förstå. Den var fylld av en smeksam charm som kom en att tänka på gångna tiders innerliga godhjärtenhet. Efter en vals, komponerad av en flodaspelman, Boström, spelades "Gånglåt i vårskogen", komponerad av nämndeman Ivar Hultström i Flodafors.

Enligt förhandsnotiserna skulle professor And. Lindblom ha hållit ett anförande i samband med stämman, men då han var förhindrad närvara, överlämnade mag. Wetter ordet till en annan representant för kulturvården, d:r Mats Rehnberg, Stockholm, som i sitt anförande knöt an till hembygdskultur, som det i dag gavs prov på.

"Aldrig har väl så många fioler i Munktäppan som i dag", sade "men ändock har här för många år sedan livligt spelats på dett

strument. Det var de munkar vistades i det kloster, varefter p fått sitt namn, som vid högmäss andra tillfällen inte trakterade annat instrument än just fiolen. denna musik har för länge sedan nat. Ett slag hotades folkmusik en väldig fara, som då utgjord kyrkan, vilken ville göra gällan det var nästan ohederligt att spelman. Många av storspelm slog därför sönder sina instrume därmed höll denna genre av mu att långsamt dö ut. Det var ti del Anders Zorns förtjänst att gemusiken återfick sitt anseend nom att han anordnade spelmans mor och på allt sätt försökte den en ny renässans. Så har blivit fallet och man kan vid stämma få bevis på popularitete Rehnberg slutade sitt anförand att ge plats för en egen refl "Byt ut den tyska mässingsm vid regementena och låt oss i få in den svenska folkmusiken

Efter anförandet överlämnade Wetter till museiintendent Marsh gerqvist, Julita, Svenska spelma bundets guldmedalj för hans ir och alltid lika stora tillmötesg för den svenska folkmusiken oc dermanlands spelmansförbund.

Härefter gav spelmännen pr sitt kunnande och flera av den rade för utmärkta solostycken. mans yngsta deltagare, 15-åriga gerd Karlsson från Södertälje, bl. a. att hon redan nu behärska svåra tekniken. Katrineholms ningen av NOV svarade på en folkdans och skötte sig på ett derligt sätt. De uppförde ett både roande och vackra danse mottogs med rätta med kraftiga låder.

Efter ytterligare musik av spe nen avslutade mag. Wetter den och givande stämman med ett ta deltagarna och ett leve för folk ken och för Södermanlands spel förbund.

Mr. C

K. K. 26. 7. 46.

För tryckning av häfte med Sörmlandsmelodier

motionerar riksdagsman A. J. Bärg om ett anslag till Södermanlands spelmansförbund med 1,000 kr. I motionen framhålles att en stor mängd låtar och melodier hopsamlats, vilka eljest skulle ha berövats eftervärlden vid de gamla spelmännens frånfälle. Avsikten är nu att låta trycka 60 av de mest representativa Sörmlandsmelodierna i ett särskilt häfte, satt för två fioler jämte en utförlig översikt över den sörmländska folkmusiken. En utförlig redogörelse för förbundets verksamhet, inlämnad av dess ordförande, folkskollärare Gustaf Wetter i Katrineholm, har bifogats framställningen liksom tillstyrkande utlåtande av prins Wilhelm, professorerna Andreas Lindblom och Sven Kjellström, amanuensen vid Musikhistoriska muséet Olof Andersson, kommunale musikledaren i Katrineholm Lennart Lundén samt landsantikvarien dr Ivar Schnell, Nyköping. Urvalet har gjorts av hrr Olof Andersson, Lennart Lundén, Gustaf Wetter och Martin Johansson, Stuvsta.

Finansavdelningen beslöt tillstyrka framställningen.

K. K. 5. 9. 46

1,000 kr. för tryckning av 60 Sörmlandslåtar

Landstinget beslöt tillstyrka en motion av riksdagsman A. J. Bärg om ett anslag på 1,000 kr. till Södermanlands spelmansförbund för tryckning av ett urval av 60 representativa Sörmlandsmelodier med notsättning för två fioler.